

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента ЄФІМОВА Володимира Веніаміновича на дисертацію Артема ОБШАЛОВА на тему «Теоретичні, правові та організаційні засади оперативно-розшукового супроводження кримінального провадження», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Поряд зі зростанням злочинності, криміналізації суспільства спостерігається «руйнування» моральних норм, принципів виховання та релігійних основ. Водночас євроінтеграційні процеси в Україні зумовлюють відповідні зміни як у законодавчому полі, так і у розумінні окремих моральних засад функціонування соціуму. Світовий досвід боротьби зі злочинністю свідчить, що без використання джерел оперативної інформації ефективна боротьба з нею просто неможлива, хоч би якими досвідченими, професійними та активними були б оперативні працівники. Без джерел оперативної інформації вони не спроможні проникати в задуми, які виношуються добре законспірованими, організованими злочинними угрупованнями, не можуть попередити чи задокументувати злочин, а також не здатні «зсередини», дізнаватися, що замислюють злочинці. Вагомими складовими у протидії злочинності є оперативно-розшукове супроводження кримінального провадження.

Аналіз дисертації Артема ОБШАЛОВА дозволяє зробити висновок про обґрунтованість її основних положень, висновків і рекомендацій. Яскраве свідчення цього – значний обсяг використаних джерел (349 найменування), серед яких: законопроекти та акти чинного законодавства, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали юрисдикційної практики, результати комплексу соціологічних заходів. З позитивного боку маю відмітити той факт, що переважна більшість використаних джерел датуються 2012-2025 роками. Це свідчить як про нагальність розглянутих в роботі питань, так і про старання автора бути в руслі сучасних наукових тенденцій.

доктринального уявлення про правові та організаційні засади оперативно-розшукового супроводження кримінального провадження.

Сформульовані в роботі положення мають авторський характер та репрезентують індивідуальне бачення проблематики оперативно-розшукового супроводження кримінального провадження. На наш погляд, вони можуть слугувати плідним підґрунтям для подальших досліджень, присвячених правовим, організаційним та тактичним засадам зазначеного напрямку діяльності оперативних підрозділів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Наукові положення дисертації Артема ОБШАЛОВА є обґрунтованими, а сформульовані висновки і рекомендації – самостійними, логічними й закономірними. Зміст дисертаційної роботи охоплює всі ключові аспекти задекларованої теми дослідження.

Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації насамперед забезпечені:

- професійним вирішенням аспірантом наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження;
- адекватністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті: кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його;
- відповідністю предметної спрямованості дисертаційного дослідження спеціальності 081 «Право»;

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є одним з перших в Україні комплексних досліджень теоретичних і практичних питань оперативно-розшукового супроводження кримінального провадження У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових теоретично-практичних положень і

висновків, які відповідають змістовним ознакам наукової новизни роботи.

На нашу думку, до найбільш вагомих наукових положень дисертації, що характеризуються новизною або її елементами, слід віднести такі:

вперше:

- розкрито структурні елементи оперативно-розшукового супроводження кримінального провадження та надано його визначення, як комплексу найбільш доцільних гласних і негласних оперативно-розшукових заходів, які здійснюються суб'єктами ОРД та особами, що залучаються до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, спрямованого на попередження, виявлення, розкриття злочинів й встановлення об'єктивної істини при їх розслідуванні та судовому розгляді;

- систематизовано положення щодо сутності, форм та змісту оперативно-розшукового супроводження кримінального провадження. Ґрунтовно розкрито проблемні питання проведення оперативно-розшукових заходів у попередженні, виявленні та розслідуванні злочинів, напрямів роботи оперативних підрозділів, супроводження справ кримінального провадження;

- на основі сучасних досягнень у сфері управління теоретично обґрунтовано та надано узагальнену модель оперативно-розшукового супроводження кримінального провадження, яка уміщує в собі правові, організаційні й тактичні положення діяльності працівників оперативних підрозділів на наступних етапах протидії злочинності: підготовка особи до вчинення злочину; затримання особи, що намагалася вчинити злочин, або його вчинила, на гарячому; початок кримінального провадження; проведення досудових слідчих дій; здійснення всіх стадій судового розгляду справи кримінального провадження;

- запропоновано алгоритми дій працівників оперативних підрозділів з виявлення, збору та забезпеченню оперативно-розшуковою інформацією досудового провадження. Враховано проблемні питання здійснення оперативно-розшукових заходів (далі ОРЗ) при попередній перевірці оперативної інформації, у рамках оперативно-розшукових справ. Визначено

найбільш ефективний порядок здійснення та поєднання гласних і негласних ОРЗ, що передують проведенню слідчих дій та супроводжують їх в подальшому;

- розроблено механізм використання взаємозалежності норм моралі та законодавчих, нормативно-правових актів у попередженні, виявленні, розкритті та розслідуванні злочинів, у тому числі за допомогою правоохоронних органів, державних установ, ЗМІ; доведено його соціальна необхідність;

удосконалено:

- організаційні й тактичні форми взаємодії оперативно-розшукових підрозділів та слідчих в оперативно-розшуковому супроводженні кримінального провадження;

- методики проведення гласних оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій під час проведення кримінального провадження;

- напрями взаємодії працівників оперативних підрозділів та інших суб'єктів кримінального провадження;

дістало подальшого розвитку:

- форми та методи діяльності оперативних підрозділів щодо оперативно-розшукового супроводження кримінального судочинства;

- інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності оперативних та слідчих підрозділів під час здійснення кримінального провадження.

- теоретичні положення, щодо визначення меж існування оперативно-розшукових правовідносин, їх місце та роль у правовому полі України.

У дисертації запропоновано авторське бачення шляхів розв'язання низки дискусійних питань, обґрунтовано нові теоретичні положення, що розвивають теорію оперативно-розшукової діяльності та відповідають змістовним ознакам наукової новизни роботи, обґрунтовується ряд важливих у теоретичному і практичному плані положень і висновків, одержаних особисто автором.

Особистий внесок дисертанта полягає в тому, що дисертаційне дослідження виконано на основі особистих досліджень автора, усі сформульовані в ньому положення й висновки обґрунтовані автором особисто.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані теоретичні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані: у сфері правотворчості – для вдосконалення чинних і розробки проектів законодавчих та підзаконних актів, що сприятимуть організації оперативно-розшукового супроводження кримінального провадження; у науковій діяльності – для подальшого удосконалення оперативно-розшукового супроводження кримінального провадження та методики розслідування окремих видів злочинів на базі сформульованих і викладених теоретичних положень, висновків та рекомендацій; в освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Оперативно-розшукова діяльність», «Криміналістика», «Кримінальний процес», «Організація розслідування злочинів», «Криміналістичні засоби та методи розслідування кримінальних правопорушень», а також при підготовці підручників, посібників, текстів лекцій і навчально-методичних матеріалів, проведенні семінарів і практичних занять з кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності..

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, у наукових працях. Основні положення, сформульовані в дисертації, відображено у 7 публікаціях, зокрема в 3 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, а також у 4 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Висновки і рекомендації дисертації характеризуються високим рівнем достовірності. Справляє приємне враження й обсяг використаного емпіричного матеріалу.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднено в доповідях на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: «Актуальні проблеми

кримінально-правового, кримінального процесуального та криміналістичного забезпечення протидії злочинності» (м. Дніпро, 08 грудня 2023 р.); «Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування в умовах воєнного стану» (м. Дніпро, 26 травня 2022 р.); «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (м. Дніпро, 15 березня 2024 р.); «Міжнародна та національна безпека: теоретичні та прикладні аспекти» (м. Дніпро, 16 березня 2026 р.).

Аналіз наукових публікацій дозволяє дійти висновків, що наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані дисертантом, переважно є обґрунтованими, об'єктивними, достовірними та містять елементи наукової новизни, а також підтримані науковою спільнотою.

Структура роботи характеризується продуманістю, послідовністю, збалансованістю складових і підпорядкованістю їх реалізації мети та основних завдань дослідження.

Загалом, викладене свідчить про такі позитивні риси рецензованої дисертації, як актуальність, наукова новизна, практична значущість, методологічна обґрунтованість та доступність для сприйняття.

Робота Артема ОБШАЛОВА є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, важливе з точки зору вдосконалення організації оперативно-розшукового супроводження кримінального провадження.

Поряд з цим, слід відмітити й деякі недоліки рецензованої дисертації:

1. Так, у підрозділі 2.3 «Використання сил та засобів оперативно-розшукової діяльності у забезпеченні здійснення кримінального судочинства» наголошується, що більшість злочинів попереджаються і розкриваються лише за умови використання всього наявного арсеналу оперативно-розшукових сил, засобів, методів та за активної допомоги осіб, що залучаються до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності. На жаль, на нашу думку, в

дисертації не дістало розвитку питання захисту зазначених осіб, особливо при їх подальшій участі у подальшому кримінальному судочинстві.

2. На нашу думку, дисертанту потрібно було більш розгорнуто дослідити питання взаємодії оперативних працівників та слідчих, що виникають під час висунення версій при досудовому розслідуванні, оскільки не завжди можна використовувати оперативні дані у кримінальному провадженні.

3. Дисертант обґрунтовано зазначає, що межі оперативно-розшукових правовідносин є ширшими за межі кримінального провадження, оскільки відповідна діяльність може здійснюватися до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, під час досудового розслідування, судового розгляду та виконання покарання. Однак у роботі доцільно було б більш детально розмежувати оперативно-розшукові та кримінальні процесуальні правовідносини за такими критеріями, як підстави виникнення, суб'єктний склад, характер повноважень, юридичні наслідки та форми контролю. Таке розмежування дозволило б уникнути можливого змішування оперативно-розшукових заходів із негласними слідчими розшуковими діями та чіткіше визначити місце оперативного працівника у кримінальному провадженні.

Втім, наведені зауваження жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від рецензованої роботи. Вони мають на меті лише акцентувати увагу автора на окремих її дискусійних моментах.

В цілому дисертаційне дослідження Артема ОБШАЛОВА за темою «Теоретичні, правові та організаційні засади оперативно-розшукового супроводження кримінального провадження», є самостійною, завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання, підготовлене на достатньому рівні викладення матеріалу, зміст якого відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії,

вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор **Обшалов Артем Сергійович**, за результатами позитивного захисту у спеціалізованій вченій раді заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**Доцент кафедри
кримінального процесу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
НПУ ДДУВС**

кандидат юридичних наук, доцент

Володимир ЄФІМОВ

Підпис Єфімова В.В. засвідчую:

Проректор

**Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України**

Олександр ЮНІН